mitovi američkih indijanaca (I)

ubijanje monstruma

Belo-obojena Žena, Ubica Neprijatelja i Dete Vode, kao i Ubijanje Monstruma, predstavljaju centralne motive mitologije svih apačkih plemena. Ovde prevedena verzija oslanja se na Chiricahua izvor, koji odgovara i po obimu, i po jednostavnom načinu pripovedanja, kao i po isticanju simbolike boja i strana sveta.

Sa Yusnom je u početku bila Belo-obojena Žena. Ona nije imala ni oca ni majke. Stvorena je pomoću Yusnove moći. Poslao ju je u svet da živi. Dom joj je bio u pećini.

Neki kažu da u to doba nije bilo drugih ljudi, ali ja ne znam za to. Kažu da mora da je nekih bilo, jer su se monstrumi hranili njima. Svejedno, nije ih bilo mnogo i teško su živeli.

Postojala su četiri monstruma. Ubijali su ljude i jeli ih. Bili su to Džinovski Sova-čovek, Monstrum Bizon, porodica Orla Monstruma i Monstrum Antilopa.

Ne znam misle li na istog Sovu Džina koga su ptice ubile posle Igre Mokasina. Priče su pomešane. Mislim da je moguće da se radi o istom, pošto je ovaj počeo sa velikim penisom, kao i drugi.

Kažu da je jednom Džinovski Sova-čovek uhvatio ženu i stavio je u svoju korpu. Umesto da je odnese kući i pojede, popeo ju je na visoku liticu i oslobodio. Rekao je: »Želim da se sjedinim sa tobom.«

Žena reče: »Dobro.«

On reče: »Dođi ovamo i nagni se.«

Džinovski Sova-čovek stajao je malo iza nje. Kada mu je penis očvrsnuo, digao se i oborio ženu sa litice. Džinovski Sova-čovek se stvarno naljutio i rekao: »Ovo uopšte ne valja!«

Uzeo je nož i odsekao najveći deo i to je palo u provaliju. Ostavio je samo nekoliko inča. Kažu da zbog toga muškarci danas imaju male penise. Mesto se vidi i danas; postoji dugi kamen na dnu koji je nekada bio njegov penis. Zato mora da misle na istog Sovu Džina iz Igre Mokasina.

Džinovski Sova-čovek je bio stvarno užasan, ali nekoliko puta ljudi su uspeli da mu umaknu. Kažu da su jednom dve žene otišle da beru bobice, kad su videle da on dolazi. Videle su da ne mogu pobeći, pa su skinule odeću i pravile se da su mrtve. Džinovski sova-čovek nije jeo nekog ko je već bio mrtav, morao je sam da ga ubije.

Došao je i video ih kako leže. Stiskao im je grudi i igrao se sa njihovim vaginama, ali nisu se pomerile. Posle izvesnog vremena dosadilo mu je i otišao je, onda su one pobegle.

Drugi put kažu da su žena i dečak brali bobice kad je naišao Džinovski Sova-čovek. Uhvatio ih je i stavio u korpu. Nosio ih je kući da ih pojede. Kad je prolazio ispod velikog drveta, oni iskočiše na granu. Posle izvesnog vremena Džinovski Sova-čovek se umorio i zastao da se odmori. Pogledao je u korpu. Žena i dečak su se ispraznili pre no što su iskočili. Ugledao je izmet unutra i stvarno se razljutio. Pogledao je iza sebe i video ih kako beže. Pojurio ih je i počeo da ih sustiže. Žena i dečak su trčali najbrže što mogu, ali bio je isuviše brz za njih.

Tamnoroga Žaba ih je videla kako trče i rekla: »Čekajte! Stanite, vas dvoje. Šta vam je?«

Rekli su joj da će ih Džinovski Sova-čovek ihvatiti i pojesti.

Rogata Žaba reče: »Podignite me. Taj veliki momak me se plaši.«

Prestali su da trče i podigli Tamnorogu Žabu. Odmah zatim stigao je Džinovski Sova-čovek i počeo da ih traži. Podigli su Tamnorogu Žabu i bilo je kao što je rekao: Džinovski Sova-čovek je vrisnuo i pobegao. Uplašio se Rogate Žabe!

Sa Belo-obojenom Ženom u to vreme bio je dečak nazvan Ubica Neprijatelja. Bio je njen brat ili sin. Priče se razlikuju. Džinovski Sova-čovek je stvarno kinjio dečaka, ali nikada nije pokušao da ga ubije; ne znam zašto. Bio je zao prema njemu. Gledao bi kako Ubica Neprijatelja ide u lov i oduzeo mu plen, i pokvario što god je ovaj radio. Ubica Neprijatelja nikada se nije odupirao, samo bi zaplakao i pustio. Pretpostavljam da nije bio naročito sposoban.

Život je tada bio stvarno težak i jednog dana Belo-obojena Žena se molila zbog toga. Nešto joj je reklo: »Kad bude padala kiša, legni ispod onog mesta tamo gde kiša pravi mali vodopad. Raširi noge i pusti vodu da uđe.« Učinila je tako. Kad je voda ušla u njenu vaginu, grom je udario četiri puta i bila je trudna.

Duh joj reče: »Moraš nazvati bebu Dete Vode«, i tako je i učinila.

Kad se beba rodila, duh se vratio i rekao joj: »Ako Džinovski Sova-čovek nađe ovo dete, ubiće ga i pojesti. Tražiće ga po čitav dan. Moraš ga sakriti ispod vatre. Tamo neće gledati. Ako sačuvaš ovo dete dovoljno dugo dok ne bude moglo da koristi luk i strelu, ubiće sve monstrume. Ne brini se zbog toga što je mali.«

Belo-obojena Žena provela je mnogo vremena plačući i moleći se kako da sačuva Dete Vode živo. Čuvala ga je u rupi ispod ognjišta izvan pećine. Svaki dan bi ga uzela da ga podoji, okupa i igra se s njim.

Jednog dana nešto joj reče: »Džinovski Sova-čovek dolazi!« Jedva da je imala vremena da sakrije Dete Vode pod vatru kad je on ušao u logor.

Rekao je: »Čuo sam dete kako plače. Daj mi ga da ga pojedem.«

Belo-obojena žena bila je veoma tužna: »Ja sam pravila galamu. Želela bih malo dete i zato sam vikala kao ono.«

Džinovski Sova-čovek reče: »Da čujem kako to izvodiš.«

Belo-obojena Žena je zaplakala baš onako kako to čini beba! Džinovski Sova-čovek nije bio zadovoljan, ali svejedno je otišao. Posle toga je češće dolazio.

Drugi put je uzela Dete Vode ispod vatre i prala ga, kad je čula: »Džinovski Sova-čovek dolazi!« Sklonila je Dete Vode pod vatru, ali Džinovski Sova-čovek je utrčao u logor pre no što je sklonila prljavu odeću.

Rekao je: »Aha! Znao sam da imaš dete. To je dečja odeća i njegova prljavština. Daj mi ga odmah ili ću ga sam naći.«

Belo-obojena Žena poče da plače. Rekla je: »Ne, ja sam sama učinila da izgleda kao da je dete to isprljalo.«

Džinovski Sova-čovek reče: »Mislim da me ležeš. Pokaži mi kako si to uradila.«

Belo-obojena Žena ode do *sotol* drveta, u čijem stablu žive pčele. U mnogim stablima *sotola* žive pčele. Pomešala je malo meda i biljni sok i prosula pored onoga što je Dete Vode isprljalo. Džinovski Sova-čovek nije uočio razliku! Rekla je: »Toliko bih želela da imam malo dete, da sam se pretvarala kao da ga imam.« Džin je nešto promrmljao i otišao.

Svaki put kad bi došao da traži, Belo-obojena Žena bi smislila nešto da ga prevari.

Posle nekoliko godina, Dete Voda je još uvek bio mali dečak. Bio je suviše veliki da bi se sakrivao ispod vatre, pa ga je Belo-obojena Žena čuvala u unutrašnjosti pećine. Jednog dana naiđe velika oluja sa munjom i gromovima. Pogledao je oko sebe i rekao: »Sada hoću da ubijem Džinovskog Sovu-čoveka i ostale monstrume.«

Belo-obojena Žena ga odvuče od ulaza i reče: »Ne. Sada je to suviše opasno. Sačekaj malo dok ne porasteš.« Ali on se vratio (na ulaz pećine – prim. A. B.).

Ovo se ponovilo četiri puta. Četvrti put Dete Vode pokaza napolje i reče: »To moj otac govori.«

Kad je to rekao, Belo-obojena Žena ga izvede napolje i reče Gromu: »Tvoj sin te prepoznao.«

Grom reče: »Kako znam da je to moj sin?«

Ona odgovori: »Isprobaj ga.«

Grom naredi dečaku da stane ka istoku, i crni grom ga udari. Stao je ka jugu i plavi grom da udari. Žuti grom ga udari kad je stajao prema zapadu, a beli kad je bio okrenut severu. Dete Vode se uopšte nije plašio.

Kad ga je isprobao, Grom reče: »Moj sin.« Onda reče Belo-obojenoj Ženi: »Neka radi šta hoće.«

Malo zatim, Belo-obojena žena mu načini četiri strele od *grama* trave. Kažu da zato u ceremonijama sada koriste *grama* travu, zato jer su od nje načinjene. Takode mu je napravila luk, ali ne znam od koje vrste drveta.

Dete Vode reče: »Idem u lov.«

Do sada je Ubica Neprijatelja ubio mnogo jelana, ali Džinovski Sova-čovek bi mu uvek uzeo meso. Ovaj put Ubica Neprijatelja htede u lov sa Detetom Vode. Dete Vode to nije želeo, ali ovaj je ipak pošao.

Ubica Neprijatelja ubi jelena, i počeše da kuvaju meso. Ubrzo su čuli Džinovskog Sovu-čoveka kako dolazi. Ubica Neprijatelja se uplaši i poče da plače.

Džinovski Sova-čovek stupi na čistinu. Reče: »Aha! Ubili ste jelena za mene. Poješću ga!« Uze meso sa vatre i stavi ga tamo gde je stajao.

Dete Vode pođe i uze ga nazad. »Više nećeš jesti naše meso.«

Džinovski Sova-čovek reče: »Trebalo bi odmah da te ubijem.« Uze meso natrag: »Poješću vaše meso i povratiti ga.«

Dete Vode mu ga ponovo uze. »Poslednji put si pojeo naše meso.«

Meso je ovako prelazilo iz ruke u ruku četiri puta.

Ubica Neprijatelja je sedeo i plakao.

»Šta misliš, ko si ti?«, reče džinovski Sova-čovek, »Sa čime se boriš? Da vidim tvoje strele.«

Dete Vode izvadi svoje četiri male strele od *grama* trave. Džinovski Sova-čovek se nasmeja i uze mu ih. Pogleda ih i obrisa zadnjicu njima. Onda ih baci što je dalje mogao.

Dete Vode je morao da ih pronađe i očisti. Kada se vratio reče: »Da vidim tvoje strele.«

Džinovski Sova-čovek mu pokaza tobolac sa četiri gomile naoštrenih borovih stabala. Ovo su moje strele. Dete Vode se približi i pogleda ih. Bile su toliko velike da ih nije mogao podići, ali da bi se izjednačio podiže svoju pregaču i počeša zadnjicu njima.

Reče: »Ja sam Dete Vode. Ubiću sve vas monstrume, a tebe prvog. Sada ćemo se boriti. Svaki može da gađa četiri puta.«

Džinovski Sova-čovek se još uvek smejao. »U redu, ali dozvoli da ja prvi gađam.«

Dete Vode reče: »U redu.«

Ubica Neprijatelja je još uvek uplašen plakao.

Dete Vode stade na istok, prema zapadu. Munje i gromovi čuli su se u daljini. Tamo gde je stao kod njegovih nogu bio je plavi kamen. Kamen reče: »Uzmi me. Tvoj otac me šalje.« Uzeo je kamen i držao ga.

»Spremi se.«, reče Džinovski Sova-čovek.

Dete Vode vide kako prva ogromna strela dolazi. Mahnu kamenom i reče: »Neka prođe iznad moje glave. Šu!« Strela prolete preko njegove glave i rasu se po zemlji.

Kada vide da druga dolazi, uhvati plavi kamen i reče: »Neka udari ispred mene. Šu!« Strela se rasu po zemlji ispred njega.

Kad treća strela dođe, reče: »Neka prođe sa ove strane. Šu!« i tako je i bilo. Kad četvrta dođe, reče: »Neka prođe sa druge strane. Šu!« i tako je bilo.

Onda Dete Vode uze svoj luk i male strele od *grama* trave. »Sada ti budi miran«, reče.

Džinovski Sova-čovek reče: »Ja se ne plašim.« Na sebi je imao četiri jakne od čvrstog belog kremena.

Dete Vode izbaci prvu strelu. Džinovski Sova-čovek podiže kamen i reče: »Neka prođe iznad moje glave.« Strela ga pogodi tamo gde mu je bilo srce. Razbi jednu jaknu od kremena i obori ga preko malog brega.

Dete Vode izbaci drugu strelu. Džinovski Sova-čovek uze drugi kamen i reče: »Neka padne ispred mene.« Ova strela pogodi ga preko srca. Slomi drugu jaknu od kremena i obori ga preko drugog brega. Isto se dogodi sa trećom strelom.

Kada Dete Vode izbaci četvrtu strelu, Džinovskom Sovi-čoveku ostala je samo jedna jakna od kremena. Mogli ste videti kako mu srce lupa ispod nje. Uhvati kamen i reče: »Neka prođe sa strane.« Ali ona razbi poslednju jaknu i pogodi ga u srce. Pao je preko četvrtog brežuljka i ležao tamo mrtav. Mesto se vidi i danas. Tamo se nalaze četiri brežuljka i gomila kremena. Crpimo moć iz tog mesta! Otac moje žene je bio tamo.

Uskoro se pojavi Krtica: »O čemu tako razmišljaš?«, reče.

Dete Vode reče: »Moram ubiti Bizona tamo, ali ne znam kako da mu se dovoljno približim.«

Krtica reče: »Pa to je lako. Pomoći ću ti. Kadgod potrči za nekim, potrči ka mestu gde se odmara, dok on ne počne da se vraća. Onda lezi u neku jarugu. Kad se približiš, leži mirno i čekaj me.«

Dete Vode je učinio baš kako je ovaj rekao. Posle četiri pokušaja bio je vrlo blizu Monstruma Bizona. Krtica izađe iz zemlje »Sada ću ti pokazati gde mu je srce. Kad ga budeš gađao, to mora biti tačno u srce, inače ga ne možeš ubiti. Prokopaću četiri tunela. Prvi će ići tačno do ispod njegovog srca. Ostala tri će biti ispod ovog. Kad ga pogodiš kopaće rogovima za tobom, ali ti samo idi iz jednog tunela u drugi.«

Krtica ode do Monstruma Bizona i reče: »Mojoj deci je hladno, a nemam ništa za leglo. Daj mi malo tvoje duge dlake da ga zagrejem.«

Monstrum Bizon reče: »Dobro, uzmi koliko ti treba.«

Krtica odgrize dlaku tačno ispod srca Monstruma Bizona. Mogli ste da vidite kako (srce) udara! Onda se vratio u rupu. Malo kasnije je ponovo izašao, tačno pored Deteta Vode. »Tuneli su spremni«.

Dete Vode uđe u tunel, i išao je sve dok nije ugledao srce Monstruma Bizona kako kuca. Zategao je svoj luk i gađao tačno u njega.

Monstrum Bizon se razbesneo i počeo da rogovima kopa zemlju za Detetom Vode. Ovaj je potrčao u tunel i uskočio u drugi. Monstrum Bizon ga je pratio, i Dete Vode utrča u treći. Još uvek ga je pratio, ali sve sporije. Dete Vode uskoči u četvrti tunel; kad je stigao do kraja okrenuo se. Monstrum Bizon ga je još uvek pratio, ali vrlo sporo. Kad je stigao do njega pao je mrtav.

Pošto ga je ubio, Dete Vode je odsekao njegovu glavu i odneo je kući da je pokaže Belo-obojenoj Ženi. Glava je bila velika i teška, ali pošto ju je podigao iz četvrtog puta posle tri pokušaja, postala je dovoljno laka. Kad ju je Belo-obojena Žena videla, igrala je i pevala, vrisnula je plješćući rukama kao što to danas rade za vreme Pubertetskih Obreda. To je bio drugi da se to dogodilo na zemlji.

Dete Vode reče: »Sada ću ubiti Orla Monstruma« i načini sebi ratnu palicu. Vratio se do tela Monstruma Bizona i odsekao mu mošnice. Napunio ih je bizonovom krvlju, obavio ih oko sebe i krenuo u preriju.

Otac Orao Monstrum ga je ugledao. Obrušio se dole, uzeo ga i podigao visoko. Uskoro ga je ispustio na neko kamenje. Mošnice su se pokidale i krv se rasula, ali Dete Vode nije bio povređen jer je bio obavijen. Otac Orao Monstrum mislio je da je mrtav i poneo ga je u svoje gnezdo na visokoj litici.

Spustio je Dete Vode pored svoje dece i rekao: »Ovo sam vam doneo za jelo.«

Kada malecki Orlovi Monstrumi počeše da ga kljucaju, Dete Vode se malo podiže i reče: »Ssss.«

Malecke Orlove Monstrume je to uplašilo. Rekoše svom ocu: »Ne možemo ovo da jedemo! To šišti na nas!«

Otac Orao Monstrum se malo naljutio: »Rane čine takav zvuk. Idite i jedite. Ja ponovo odlazim.«

Kad je prilično odmakao, Dete Vode ustade. »Kad će se vratiti?«, pitao je.

Mali Orlovi Monstrumi rekoše: »Kad muška kiša dođe«.

»Kad se vaša majka vraća?«

Rekoše: »Kad ženska kiša dođe.«

»Dobro«, reče Dete Vode. Uzeo je svoju ratnu palicu i čekao iza grane na koju su sleteli. Ubrzo poče da pada jaka kiša, sa munjama i gromovima, i otac Orao Monstrum pojavio se na vidiku. Dete Vode se spremio. Tek što je sleteo, Dete Vode ga udari palicom i obori sa stene. Bio je mrtav.

Uskoro je kiša oslabila, tako da je samo rominjala, i majka Orao Monstrum je doletela. Tek što je sletela, udario ju je na isti način i ubio.

Dete Vode se vratio u gnezdo. »Koji od vas najbolje leti«?, pitao je.

Rekoše: »Onaj mali tamo.«

Pobio je ostale i izbacio ih. Popeo se na leđa malog Orla Monstruma i rekao: »Nosi me dole.«

Kada su se spustili na zemlju, Dete Vode i njega udari u glavu svojom palicom, i ubi ga. Dok je stajao iznad njegovog tela, pomislio je: »Trebalo bi da bude dobrih ptica na svetu.«

Iščupao je jedno pero i držao ga iznad glave. »Neka ovo bude dobar orao«, reče. Pustio ga je, i pre no što je pero palo na zemlju pretvorilo se u orla, onakvog kakvi danas postoje, koji je odleteo.

Dete Vode iščupa i drugo pero i učini isto. »Neka ovo bude jastreb«, reče, i tako je i bilo. Ovako je radio sve dok nije stvorio sve vrste ptica koje danas postoje. Onda je poneo telo kući da ga pokaže svojoj majci: Belo-obojena Žena je igrala i pevala kad ga je videla. Vrisnula je plješćući rukama, i to je bio treći put da se to dogodilo na zemlji. Kažu da su tako stvorene ptice, ali ja ne znam. Ptice su osvojile dnevnu svetlost u Igri Mokasina, pa možda ta priča ne bi trebalo da bude prva. Ali ipak je uvek prva. Ponekad se priče pomešaju.

Samo je jedan ostao, Monstrum Antilopa. Pretpostavljam da je on bio najgori, jer je mogao ubiti očima, samo što te pogleda! Između očiju je imao veliku crnu mrlju od krvi muškaraca i žena koje je ovako ubio; kažu da antilope danas imaju tu mrlju zato što ju je on imao.

Monstrum Antilopa živeo je usred velike prerije i pogledom je tražio ljude koje bi mogao ubiti. Dete Vode dopuza do ivice prerije i poče da posmatra monstruma, pokušavajući da smisli kako da ga ubije. Ali po prvi put se uplašio i počeo da plače. Naišao je Gušter i video ga. »Šta ti je?«, upita.

Dete Vode reče: »Moram ubiti tog velikog Antilopu, ali ne znam kako. On ubija očima!«

Gušter reče: »Ne plači. Znam šta treba učiniti. Uzmi četiri postolja od juke za pravljenje vatre i načini strele od njih. Izbaci ih što dalje možeš od njega. Tamo gde one padnu biće dima. Kad on vidi dim, misli da tamo ima ljudi i žuri da ih ubije. Kad se pomeri, ti priđi bliže. Pomoći ću ti. Kad se bude vraćao, pokriću te svojim telom. Mene ne može videti jer je moje telo boje tla.«

Dete Vode načini strele onako kako je Gušter rekao i vrati se do ivice prerije. Zategao je luk što je više mogao i izbacio prvu strelu za vatru ka istoku. Dugo je letela, i tamo gde je pala podigao se veliki stub crnog dima. Monstrum Antilopa ga je ugledao i požurio prema njemu što je brže mogao. Dete Vode potrča prema sredini prerije dok Monstrum Antilopa ne poče da se vraća, onda je zalegao, a Gušter je skočio na njegova leđa i pokrio ga. Izbacio je drugu strelu prema jugu i načinila je plavi dim. Monstrum Antilopa je ponovo potrčao, a Dete Vode se približio. Izbacio je treću strelu prema zapadu i načinila je žuti dim, i još se više primakao. Četvrtu strelu izbacio je ka zapadu i načinila je beli dim. Monstrum Antilopa je ponovo krenuo, a kad se vratio srušio se mrtav od iscrpljenosti. Dete Vode nije morao da ga ubije!

Odneo je njegovu glavu Belo-obojenoj ženi, a ona je igrala i pevala više nego ikad, i glasno vrisnula plješćući rukama. Ovo je bio četvrti put da se to dogodilo na zemlji.

Svi monstrumi koji su ubijali ljude bili su mrtvi, i svet je bio siguran, a ljudi su mogli da se množe. Onda je počelo da ih biva sve više i više, pretpostavljam. Ne verujem da su bili potpuno kao mi, ali su verovatno bili slični.

Sa engleskog: *Aleksandar Bošković*

Prevedeno iz: James L. Hailey, APACHES: A History and Culture Portrait, Doubleday&Co. Inc., Garden City, 1981, str. 14-22.